

AKILCI İLAÇ KULLANIMI

Prof. Dr. Ayşe S. Şahin

AKILCI İLAÇ KULLANIMI (AİK)

Kişilerin klinik bulgularına ve bireysel özelliklerine göre;

- ✓ uygun ilacı
- ✓ uygun süre ve dozda
- ✓ kendilerine ve topluma en düşük maliyetle almalarını gerektiren kurallar bütünüdür.

Conference of Experts on the Rational Use of Drugs, World Health Organization,
Nairobi/Kenya 1985

AİK SÜRECİ

- ✓ Reçeteleme öncesi süreç
- ✓ Tedavi düzenleme ve reçete yazma süreci
- ✓ İlacın temin edilme süreci
- ✓ İlacın kullanım süreci
- ✓ İlacın imha süreci

SORUMLULUK SAHİBİ TARAFLAR

- ✓ Üretici
- ✓ Hekim
- ✓ Eczacı
- ✓ Hemşire
- ✓ Diğer sağlık personeli
- ✓ Hasta / hasta yakını
- ✓ Düzenleyici otorite
- ✓ Diğer (Medya, Akademi vb.)

UYGUN OLMAYAN İLAÇ KULLANIM ŞEKİLLERİ-1

- ✓ Çoklu ilaç kullanımı (polifarmasi)
- ✓ İlaçların gereksiz ve aşırı kullanımı
- ✓ Klinik rehberlere uyumsuz tedavi seçimi
- ✓ Yeni ilaçların uygun olmayan tercihi
- ✓ İlaç kullanımında özensiz davranılması (uygulama yolu, süre, doz...)
- ✓ Uygunsuz kişisel tedavilere başvurulması

UYGUN OLMAYAN İLAÇ KULLANIM ŞEKİLLERİ-2

- ✓ Gereksiz yere antibiyotik tüketimi
- ✓ Gereksiz yere enjeksiyon önerilmesi
- ✓ Gereksiz ve uygunsuz vitamin kullanımı
- ✓ Bilinçsiz gıda takviyesi ve bitkisel ürünlerin kullanımı
- ✓ İlaç-ilaç etkileşimleri ve besin-ilaç etkileşimlerinin ihmal edilmesi

AKILCI OLMAYAN İLAÇ KULLANIMI (AOİK)

- ✓ Hastaların tedaviye uyuncunun azalmasına,
- ✓ İlaç etkileşimlerine,
- ✓ Bazı ilaçlara karşı direnç gelişmesine
- ✓ Hastalıkların tekrarlamasına ya da uzamasına,
- ✓ Advers olay görülme sıklığının artmasına
- ✓ Tedavi maliyetinde artışa neden olur.

AİK İLKELERİNE UYGUN TEDAVİ SÜRECİ-1

DÜZENLEME

- ✓ Hastanın sorununun tanımlanması,
- ✓ Hekim tarafından doğru tanının konulması,
- ✓ İlaçlı veya ilaçsız, etkili ve güvenilir tedavinin tanımlanması,
- ✓ Tedavinin gerçekleştirilebilirliğinin ve maliyetinin değerlendirilmesi,
- ✓ Tedavinin başarısı ve hastanın uyuncunun değerlendirilmesi,
- ✓ Eğer ilaçla tedavi uygulanacaksa uygun ilaçların seçimi,

AİK İLKELERİNE UYGUN TEDAVİ SÜRECİ-2

DÜZENLEME

- ✓ Çoklu ilaç kullanımlarında etkileşimlerin öngörülmesi,
- ✓ Her bir ilaç için uygun dozun ve uygulama süresinin belirlenmesi ve uygun reçetenin yazılması gerekmektedir.
- ✓ Bu aşamada güncel tanı ve tedavi kılavuzları esas alınmalıdır.
- ✓ Hasta ve hasta yakını tedavi hakkında bilgilendirilmelidir.

DSÖ TARAFINDAN AKILCI İLAÇ KULLANIMININ TEŞVİK EDİLMESİ İÇİN ÖNERİLEN 12 TEMEL MÜDAHALE* -1

1. İlaç kullanım politikalarını koordine edecek ve bunların etkilerini izleyecek kurum
2. Klinik Tanı ve Tedavi Rehberlerinden yararlanma
3. İlk seçenek tedavileri esas alan temel ilaçlar listesi oluşturma
4. Bölgelerde ve hastanelerde ilaç ve tedavi kurulları kurma
5. Mezuniyet öncesi müfredat programında probleme dayalı farmakoterapi eğitimi vermeyi sağlama
6. Hizmet içi sürekli tıp eğitimleri düzenlenmesi

*WHO Policy Perspectives on Medicines; September 2002

DSÖ TARAFINDAN AKILCI İLAÇ KULLANIMININ TEŞVİK EDİLMESİ İÇİN ÖNERİLEN 12 TEMEL MÜDAHALE* -2

7. Kurumsal çerçevede izleme, denetim ve geri bildirim sistemlerinin geliştirilmesi
8. İlaçlar konusunda bağımsız (tarafsız) bilgi kaynaklarını kullanma
9. Kamuoyunun ilaçlar hakkında eğitilmesi
10. Etik olmayan mali girişimlerden sakınılması
11. Uygun ve zorunlu düzenlemelerin hayata geçirilmesi
12. İlaçların ve personellerin mevcudiyetini güvence altına almaya yönelik yeterli tedbirlerin alınması

*

WHO Policy Perspectives on Medicines; September 2002

TÜRKİYE'DE AİK İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

- ✓ Sağlık Bakanlığınca (SB) akılcı ilaç kullanımı ile ilgili ilk çalışmalar 1992 yılında başlatıldı.
- ✓ 1992-1994 Hekimlerin ve halkın AİK ile ilgili bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi için saha çalışmaları yapıldı.
- ✓ 1997'de gerekli insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla konuyla ilgili kişiler Hollanda'ya "Akılcı ilaç kullanımı eğitici eğitimi" programına gönderildi.

- ✓ 2002’de ilaç politikası geliştirme toplantısı yapıldı
Birinci basamağa yönelik tanı ve tedavi rehberleri hazırlandı.
- ✓ 2002-2003 SB tarafından ülke genelinde hekimlere yönelik “Akılcı Farmakoterapi Eğitimleri” düzenlendi
- ✓ 2003/2004 DSÖ’ nün yayınladığı AİK ile ilgili rehberler Türkçe yayınlandı ve AİK eğitimlerinde kullanılmaya başlandı.

- ✓ Akılcı ilaç kullanımı eğitimleri tıp, eczacılık ve sağlık bilimleri fakültelerinin eğitim programına alındı.
- ✓ 2010 tarihinde SB İEGM bünyesinde 'Akılcı İlaç Kullanımı Şube Müdürlüğü' kuruldu.

SB'nın yeniden yapılanması sonrasında Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu bünyesinde "Akılcı İlaç Kullanımı ve İlaç Tedarik Yönetimi Dairesi" ne bağlı **Akılcı İlaç Kullanım Birimi** olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

- ✓ 2012-2013 SGK ile Marmara Ü. “AİK’e Yönelik Alt Yapı Oluşturma ve Geliştirme Projesi” ni gerçekleştirdi.
- ✓ SB tarafından “Akılcı İlaç Kullanımı Ulusal Eylem Planı 2014-2017” hazırlandı. Hekim, eczacı, yardımcı sağlık personeli, halk ve ilaç sektörü için faaliyetler planlandı.